

Riktlinje för bolagsstyrning

Kommunfullmäktige

Halmstad

Dokumentnamn: Kommunfullmäktiges riktlinje för bolagsstyrning

Diarienummer: KS 2023/00517

Dokumenttyp: Riktlinje	Framtagen av: Kommunledningsförvaltningen	Dokumentansvarig: Digitaliserings och styrningsdirektör	Aktualitetsprövas senast: 2027 06 30
Beslutad: 2024-06-18	Giltig från och med: 2024-07-01	Giltig till och med: 2028-06-30	

Gäller för följande förvaltningar/bolag/instans:

Samtliga bolag

Inledning

Delar av kommunens verksamhet drivs i aktiebolagsform. Bolagen representerar betydande värden och ägs ytterst av kommuninvånarna i Halmstad. Kommunens bolagsverksamhet ska, liksom kommunens övriga verksamhet, arbeta för Halmstads vision, långsiktiga strategiska utveckling och värdegrund. Det är därför naturligt att bolagsverksamheten samordnas med kommunens övriga verksamhet som en kommunkoncern.

Bolagen ansvarar för att dess verksamhet samordnas med övriga förvaltningar och bolag för att uppnå största möjliga kommunkoncernnytta och den samlade effekten för helheten ska vara vägledande.

Kommunens bolag lyder under samma lagar som privatägda bolag och måste dessutom anpassa verksamheten efter kommunallagen (KL). KL ställer bland annat krav på inflytande och kontroll över all kommunal verksamhet, även den som ägs och bedrivs i bolagsform. Ansvaret kräver en löpande uppsikt över bolagens utveckling, resultat och ställning. Kommunstyrelsen har enligt KL uppsiktsplikt över de kommunala bolagen.

I KL anges förutsättningarna för att överlämna kommunala angelägenheter till ett aktiebolag. Bestämmelsen innebär att den verksamhet som överlämnas till bolaget ska falla inom den kommunala kompetensen och vara förenlig med kraven på god ekonomisk hushållning. Bolagen ska följa de kommunalrättsliga principerna som anges i bolagsordning och ägardirektiv.

För delägda bolag gäller enligt KL att kraven ska tillämpas i en omfattning som är rimlig med hänsyn till ägarförhållandena, aktieägaravtal och andra avtal, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt.

Syfte

Riktlinjen beskriver de gemensamma förutsättningar som bolagen har att följa samt principer för ansvarsfördelning och befogenheter när kommunen äger bolag med bestämmande inflytande. Dokumentet ska tillsammans med övriga styrdokument vara ett verktyg för värdeskapande ägarstyrning av kommunens bolag.

Dokumentet är bindande och ska i likhet med styrdokumenterna bolagsordning och ägardirektiv antas på bolagens bolagsstämma.

Omfattning och avgränsning

Dokumentet gäller för Halmstads kommuns helägda bolag. Med helägda bolag menas både direkt och indirekt helägda aktiebolag.

I denna handling formulerade principer gäller även för Halmstads kommuns delägda aktiebolag samt övriga företag¹. I delägda aktiebolag ska kommunen avtala med övriga aktieägare i aktieägaravtal om hur ägarstyrningen ska utövas.

Ansvar

Dokumentansvarig är Kommunledningsförvaltningen (KLF).

Definitioner

För definition av kommunens styrdokument hänvisas till av kommunfullmäktige antagen riktlinje för Halmstads kommuns styrning.

Styrande principer

Samhällsnytta

Bolagen ska bedriva verksamheten så att den bidrar till att främja långsiktigt hållbar utveckling och tillväxt inom kommunen samt utvecklar samhällsnyttan. Affärsmässig och hållbar samhällsnytta förenar ekonomiska perspektiv med miljöhänsyn och socialt ansvarstagande.

Med kommunen som ägare får det inte tas för stora risker i affärsverksamheten. Den ekonomiska risken ska alltid stå i proportion till den förväntade nyttan. Bolagen ska fortlöpande effektivera sin verksamhet vilket också inkluderar att pröva om delar av den kan konkurrensutsättas.

¹ Med begreppet ”övriga företag” avses handelsbolag, kommanditbolag, stiftelser, ekonomiska föreningar och intresseföretag.

Bolagen ska kännetecknas av öppenhet och ett serviceinriktat arbetssätt. Information till medborgarna och media ska vara en naturlig och väsentlig del av verksamheten.

Värdeskapande ägarstyrning

Som ett led i den värdeskapande ägarstyrningen är kommunens helägda bolag organiserade i en aktiebolagsrättslig koncern, med Halmstads Rådhus AB (HRAB) som moderbolag. Därutöver äger kommunen även andelar i ett antal andra bolag. Ägarstyrningen sker genom en samordnad planerings- och uppföljningsprocess i enlighet med kommunens styrmodell.

Kommunfullmäktiges mål- och budgethandling är ett viktigt dokument för att styra kommunens verksamheter mot visionen och i linje med övergripande strategier. Varje bolag ska följa av kommunfullmäktige beslutade mål och budget.

Ordförande och VD i Halmstads Rådhus AB samt bolagets ägarombud ska ha närvarorätt och kunna adjungeras vid dotterbolagens styrelsemöten.

Ägarrollen

- **Kommunfullmäktige** har den övergripande och lagstadgade ägarrollen för samtliga bolag där kommunen har ägarintresse. Det är kommunfullmäktige som beslutar om en kommunal verksamhet ska bedrivas i bolagsform och fastställer vilket ändamål och vilka kommunala befogenheter som ska gälla för bolagets verksamhet.

Formellt utövar kommunfullmäktige sin roll genom att:

- Fastställa bolagsordning
- Fastställa ägardirektiv
- Utse styrelseledamöter, varav en ordförande och en eller två vice ordförande
- Utse lekmannarevisorer
- Ta ställning i frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt innan beslut fattas i bolaget
- Ha rätt att ställa interpellation eller fråga till ordförande i det kommunala bolaget
- Se till att bolaget ger allmänheten insyn i den verksamhet som genom avtal lämnas över till privata utförare

I de fall kommunens bostadsbolag förvärvar andelar i fastighetsbolag, kan en interimistisk ändring i bolagsordning och styrelse ske. Ärendet ska skyndsamt lämnas till kommunfullmäktige för godkännande.

- **Kommunstyrelsens** uppdrag är att leda, samordna och följa upp kommunkoncernen genom en gemensam planerings- och uppföljningsprocess för bolagsstyrelser och nämnder. Detta gäller även uppföljning av kommunfullmäktiges ägardirektiv till bolagen. Samtliga ärenden som bereds av HRAB till kommunfullmäktige ska beredas av kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen har uppsiktsplikt över de kommunala bolagen och ska göra en årlig bedömning av bolagens verksamhet utifrån det kommunala ändamålet och de

befogenheter som anges i bolagsordningen. Detta sker i samband med att bolagens årsredovisningar presenteras och bedömningen ska rapporteras till kommunfullmäktige.

Kommunstyrelsen utser ombud för kommunens aktier i moderbolaget HRAB samt kommunens övriga delägda bolag och lämnar instruktion till hur ombuden ska rösta på bolagsstämma. Kommunstyrelsens ordförande kan lämna instruktion till ombud i de fall kommunstyrelsens beslut inte kan avvaktas. I sådant fall ska kommunstyrelsen vid kommande sammanträde underrättas om åtgärden.

- **Styrelsen i Halmstads Rådhus AB (HRAB)** utövar den direkta ägarrollen över bolagen som ingår i bolagskoncernen genom att styra och samordna dotterbolagen i koncerngemensamma frågor.

Styrelsen i HRAB ansvarar för att bolagskoncernens organisation är ändamålsenlig, att det finns rapporteringssystem som möjliggör en bedömning av koncernens ställning och resultat samt att anvisningar/instruktioner och andra styrdokument utfärdas till i koncernen ingående bolag.

Styrelsen i HRAB bereder följande ärenden till kommunfullmäktige och kommunstyrelse:

- Bolagsordning för helägda bolag i HRAB-koncernen
- Ägardirektiv för dotterbolag i HRAB-koncernen
- Frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt som kommunfullmäktige har att ta ställning till
- Underlag till kommunstyrelsens årliga bedömning av bolagens verksamhet
- Förslag till kommunfullmäktige på externa styrelseledamöter samt upprättande av uppdragsbeskrivning
- Förslag till kommunfullmäktige på styrelseledamöter i helägda dotterdotterbolag i det fall de utgörs av tjänstemän. Undantag för Halmstads Energi och Miljö Nät AB (HEM Nät), där styrelseledamöter utgörs av tre ledamöter i Halmstads Energi och Miljö AB

HRAB utser ombud för bolagets aktier i dotterbolagen och lämnar instruktion till hur ombuden ska rösta på bolagsstämma. HRAB:s ordförande kan lämna instruktion till ombud i de fall HRAB:s beslut inte kan avvaktas. I sådant fall ska HRAB vid kommande sammanträde underrättas om åtgärden.

- **Bolagsstämman** är bolagets högsta beslutande organ och det är på stämman som ägaren utövar sitt rättsliga inflytande över bolaget enligt aktiebolagslagen (ABL). Detta innebär att tillämpliga styrdokument som kommunfullmäktige beslutat om, exempelvis bolagsordning och ägardirektiv, ska antas på bolagsstämman för att bli rättsligt bindande för bolaget.

Årsstämman ska fastställa årsredovisningen (samt i tillämpliga fall koncernredovisningen) och besluta om hur bolagets vinst/förlust ska disponeras. Årsstämman ska även pröva frågan om ansvarsfrihet för styrelsen och verkställande direktören. Årsstämman ska lämpligen hållas per capsulam. Stämooombudet har till uppgift att företräda ägarens aktier på stämman.

- **Bolagsstyrelsens** uppdrag är att se till så att ägardirektivet uppfylls och arbetas in i bolagets affärsplan och strategi.

Enligt ABL är det bolagsstyrelsen som ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Till skillnad från kommunala förtroendemannauppdrag är styrelseuppdrag i bolagsstyrelser ett sysslomannauppdrag. Ledamöter i kommunens bolagsstyrelser ska genomgå styrelseutbildning med mål att erhålla certifiering.

Bolagsstyrelsen ska

- årligen upprätta en arbetsordning för sitt arbete
- i VD-instruktion ange arbets- och ansvarsfördelning mellan styrelsen och den verkställande direktören (VD)
- årligen utvärdera sitt styrelsearbete
- rapportera till HRAB och kommunstyrelsen enligt utfärdade instruktioner
- lämna förslag till HRAB på styrelseledamöter i helägda dotterbolag i det fall de utgörs av tjänstemän. Undantaget HEM Nät (se ovan)
- utse ombud för bolagets aktier i dotter- och intressebolag och lämna instruktion till hur ombuden ska rösta på bolagsstämma

Vid rekrytering eller avsättande av VD ska bolagsstyrelsen samråda med ordförande, vice ordförande samt VD för HRAB. Beslut om anställning samt övriga frågor som rör VD:s anställningsförhållande beslutas av respektive bolagsstyrelse efter samråd med VD i HRAB. Medarbetarsamtal med VD hålls årligen av respektive bolags styrelseordförande.

Om bolaget enligt lag har rätt att utse arbetstagarrepresentanter i styrelsen ska dessa ha närvaro- och yttranderätt men inte beslutanderätt. Dessa är inte styrelseledamöter i aktiebolagslagens mening. Det betyder att de inte svarar för ansvars- och lojalitetsregler. Bolagen ska ta hänsyn till detta i kollektivavtal. Bolagen ska även skriva sekretessavtal med utsedda arbetstagarrepresentanter.

Om bolaget avser fatta beslut i frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt ansvarar bolagsstyrelsen för att ärendet rapporteras till HRAB som avgör om ärendet är av karaktären att kommunfullmäktige ska ta ställning innan beslut fattas.

Som frågor av principiell beskaffenhet betraktas:

- Ändrad bolagsstruktur - d v s bildande, förvärv eller försäljning av dotterbolag eller annat väsentligt företagsengagemang. Förvärv av samtliga andelar i bolag som äger fastigheter är undantagna.
- Väsentliga förändringar av verksamheten – d v s start eller avveckling av rörelsegrenar.
- Investeringar – d v s större investeringar som ändrar inriktning på verksamheten och/eller väsentligt påverkar ägarens ekonomi eller annars är av strategisk betydelse för kommunen. Med större investering avses inte reinvestering eller andra investeringar för att hålla nuvarande fastighetsbestånd eller anläggningstillgångar intakta.

Om bolaget genom avtal lämnar över verksamhet till privata utförare ska bolagsstyrelsen säkerställa att allmänheten ges insyn i de fall det är tillämpligt.

Bolagsstyrelsen är personuppgiftsansvarig för de behandlingar av personuppgifter som sker i bolagets verksamhet. Om styrelsen behandlar personuppgifter i ett för flera bolag/förvaltningar gemensamt system är styrelsen gemensamt personuppgiftsansvarig tillsammans med de andra styrelserna/nämnderna. Hanteringen regleras av en överenskommelse. Om styrelsen behandlar personuppgifter på en annan styrelse/nämnds uppdrag utgör styrelsen personuppgiftsbiträde. Hanteringen regleras i en instruktion.

I det fall att bolaget är delägt och inte är organiserat inom bolagskoncernen så gäller på motsvarande sätt som ovan Kommunstyrelsen och kommundirektören i stället för HRAB.

Formella styrdokument

- Bolagsordningen är ett obligatoriskt dokument styrt av ABL. I bolagsordningen anges det kommunala ändamålet med verksamheten och de befogenheter som gäller vid uppdragets utförande. Det ska även anges att kommunfullmäktige ska få ta ställning innan bolaget fattar beslut som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Bolagsordningen får inte ändras utan kommunfullmäktiges godkännande.
- Ägardirektivet är ett ensidigt riktat direktiv till bolaget från kommunfullmäktige om krav och förväntningar på bolaget. Ägardirektiv anger långsiktig riktning och ramar för bolaget, med utgångspunkt i det kommunala ändamålet, kommunens vision och värdegrund. Ägardirektiv ska upprättas i samråd med bolagens ledning.

Antagna ägardirektiv ska utgöra utgångspunkten för bolagens affärsplaner med budget, strategier och andra styrande dokument. För de bolag som är delägda eller där inflytande utövas tillsammans med andra ska liknande ägardirektiv upprättas i en omfattning som är rimlig med hänsyn till andelsförhållanden, verksamhetens art och omständigheter i övrigt.

- Bolagen ska följa av kommunfullmäktige utfärdade riktlinjer och förhålla sig till inriktningen i kommunens planer. Bolagen ska även följa av HRAB och kommunstyrelsen utfärdade riktlinjer, rutiner samt anvisningar och instruktioner.

Ägardialoger

Syfte

Ägardialogerna är ett viktigt instrument för värdeskapande ägarstyrning och utgör framför allt ett strategiskt forum för framtids- och utvecklingsfrågor. Dialogen syftar till att verka för en riktning mot av ägaren fastställt ändamål och syfte med verksamheten i linje med kommunens styrmodell. Det innebär bland annat att dialogen omfattar planering och uppföljning av bolagets grunduppdrag.

Kallelse, deltagare och frekvens

Vid ägardialogen deltar HRAB:s styrelse och VD, ägarombud, samordnande tjänstepersoner inom KLF samt ordförande, vice ordförande och VD i dotterbolaget. Dialog bör genomföras minst en gång per år och datum fastställs i samband med moderbolagets beslut om sammanträden inför kommande år. HRAB ansvarar för att kallelse sker och att agenda stäms av inför ägardialogen. Dotterbolaget ansvarar för att initiera behov av ytterligare ägardialog vid frågor som t ex är av principiell beskaffenhet eller större vikt. Även moderbolaget ansvarar för att kalla till ytterligare

ägardialog om behov föreligger. Ordförande i dotterbolaget ansvarar för att kommunicera med bolagets övriga styrelseledamöter inför och efter mötet med ägarna.

Dotterbolagen förväntas aktivt bidra med innehåll till en utvecklande och lärande dialog som visar på omvärldsperspektiv samt strategiska utmaningar och möjligheter med förslag på inriktningar och lösningar.

Rapportering

Rapportering från ägardialog delges kommunstyrelsen muntligen av HRAB:s ordförande eller VD.

Ordförande/VD

Löpande under året sammankallar HRAB:s ordförande dotterbolagens ordförande för samråd. På motsvarande sätt sammankallar HRAB:s VD dotterbolagens VD för samråd.

Delägda bolag

När kommunen och dess bolag samverkar med andra genom ägande av gemensamt bolag gäller överenskommelse mellan parterna om formerna för ägarsamråd. I det fall att kommunen äger 50 procent eller mer av andelar i gemensamt bolag ska Kommunstyrelsen sammankalla ordförande och vice ordförande, utsedda av Halmstads kommunfullmäktige, samt VD i bolaget till ägardialog minst en gång om året enligt principerna för helägda bolag.